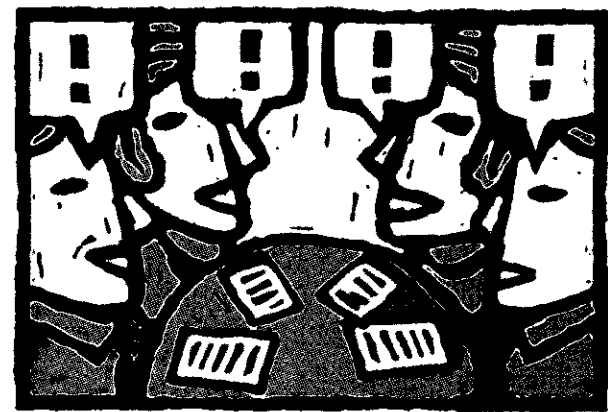

מודל המילואים החדש – מתכון לקריסת המערך

מדור במה

מודל המילואים המוצע, המעניק פטור ממילואים מגיל 35, יגרום לקריסתן של יחידות רבות, שאינן יכולות לוותר על ניסיונם ועל מומחיותם של בני ה-35-55

אל"ם (מיל") רון שכנר

מודל המילואים

בשנה האחרונה עוסקים גורמים שונים במודל המילואים הרצוי למדינת ישראל. זו אינה הפעם הראשונה שהנושא הזה עומד על הפרק. בעבר הוא עלה בעקבות פעמי השלום שנשמעו בסביבה, והיום הוא עולה בעיקר בגלל האילוצים התקציביים. הנושא נידון כעת בפורומים שונים, והחשש הגדול הוא שבסופו של דבר יאומצו פתרונות שנוקם עלול להיות גדול מתועלתם. במאמר הזה אני מתייחס לאנשי המילואים הלוחמים ותומכי הלחימה ולא לאנשי המילואים במערך השירותים, שלהם ניתן בהחלט למצוא תחליפים שונים.

הנחות היסוד

כל דיון במערך המילואים חייב לצאת משתי הנחות יסוד: 1. צבא המילואים הוא עיקר מניינו של צה"ל. אי-אפשר בלעדיו במלחמה כוללת, וכנראה גם לא ניתן לוותר עליו בבט"ש.

2. הכשרת הצבא היא נושא מקצועי רציני, הזקוק למשאבים רבים. אי-אפשר לרכוש השכלה צבאית משמעותית בתנועת הנוער או בהתכתבות.

צבא המילואים עומד במוקד היחסים בין הצבא לחברה. מצד אחד צה"ל הוא הצבא של החברה הישראלית, מצד אחר, מאחר שמדובר בחברה מגויסת, מדובר בחברה שהיא צבא. פעם קראו לצה"ל צבא העם. מדוע סוגיה זו עולה כעת על סדר היום ונתפסת

גם כאשר כונה צה"ל "צבא העם",
לא כל העם באמת שירת בצבא,
אך לפחות כמעט לכל משפחה
הייתה נציגות כלשהי בצבא

כבעייתית יותר ויותר? לא משום שהבעיות התעצמו או התנאים השתנו או האיומים פחתו, אלא משום שהחברה הישראלית מצויה בעיצומו של שינוי מהותי בתחום היחסים שבין הכלל לפרט. לב ליבו של הוויכוח הוא מי צריך לעמוד במרכז: הפרט או החברה? צד אחד בוויכוח טוען שהפרט עומד מעל לכול, ויהיה גורל הכלל אשר יהיה (כולל הפרט שבתוכו). זהו בעצם הנושא שסביבו חלוקה החברה הישראלית מבחינה אידיאולוגית, חברתית וכלכלית. חלק נכבד במחלוקת הזאת תופס שירות המילואים, שביסודו הוא התנדבות של הפרט למען הכלל. אומנם גם כאשר כונה צה"ל "צבא העם" לא כל העם באמת שירת בצבא, אך לפחות כמעט לכל משפחה הייתה נציגות כלשהי בצבא.

מדינת ישראל נמצאת עדיין בסכנה קיומית למרות הסכמי השלום עם מצרים ועם ירדן ולמרות נפילת משטרו של סדאם חוסיין בעיראק. מבחינות רבות הסכנות הקיומיות למדינה לא רק שלא הצטמצמו, אלא שהן החריפו. הכוונה היא בעיקר לאיום האיראני-סורי לבנוני, אך ניתן להעלות על הדעת גם התפתחויות שליליות, של ישראל אין שום שליטה עליהן, שיחזירו שוב את מצרים ואת ירדן למעגל המדינות העוינות. לכן לא מובנת המגמה הנוכחית של צמצום הסד"כ של צה"ל, שהרי הסכנות לא חלפו, אלא אף התעצמו.

פוליטיקה

זה כמה שנים שפוליטיקאים יוזמים מהלכים וחקיקה "המיטיבים עם העם" – שלא על דעת צה"ל – באמצעות קיצור משך השירות והורדת גיל הפטור

משירות מילואים. המהלכים האלה משנים את אופיו של צבא המילואים ומקטינים את יכולותיו וגורמים בכך נזק רב. אומנם מדובר – כפי שכבר צוין – בסוגיה של יחסי חברה-צבא, כך שאי-אפשר לדרוש מהחברה שלא לעסוק בה ולהשאירה רק לצבא, אך הפוליטיקאים שעוסקים בכך חייבים להביא בחשבון את כל השיקולים – גם הביטחוניים – ולא רק שיקולים אלקטורליים-פופוליסטיים.

צו גיוס שנשלח אליו. ביום פקודה מתייצבים כולם להגן על הבית, וראינו את זה בגדול בעת "חומת מגן". כך שכל היבבות המדהדות בחלל האוויר אין מקורן באלה שמשרתים, אלא הן מגיעות ממחוזות אחרים.

גיל הפטור

יש המציעים להוריד את גיל הפטור ל-35 או אף מתחת לכך. דווקא בני 30-45 הם עמוד השדרה של יחידת

מילואימניקים שבים הביתה מאפריקה, 1974

בכ"נות

כ-10% מכלל הגילאים הרלוונטיים משרתים במילואים שירות משמעותי – ביחידות לוחמות ותומכות לחימה.

כל קריאות השבר לשוויון, לנשיאה משותפת בנטל, לכך ש"כך אי-אפשר יותר", הן קריאות שאין אמת מאחוריהן. מעולם לא היה שוויון, ולעולם לא יהיה שוויון, ולא ייתכן שוויון. שאלו כל אחד מאותם 10% שמשרתים שירות משמעותי מה חשוב לו יותר מכול, והוא יאמר לכם:

כל קריאות השבר לשוויון, לנשיאה משותפת בנטל, לכך ש"כך אי-אפשר יותר", הן קריאות שאין אמת מאחוריהן. מעולם לא היה שוויון, ולעולם לא יהיה שוויון

האימונים, האמצעים הראויים כדי להרגיש רציני ובוטח שיוכל למלא את משימותיו, ורק לאחר מכן הוא ידבר גם על פיצוי הולם, הוקרה וכיו"ב. הרוב המכריע של חיילי המילואים מרגיש אחריות ושליחות, רוצה לעשות את השירות טוב יותר וגאה בכך גם אם אינו שש לכל

המילואים. ברוב היחידות הם אף הלוחמים המנוסים והטובים יותר. בני 23-30 מצויים בתחילת דרכם האזרחית. הם עסוקים בלימודים, בצעדים ראשונים בקריירה, בונים משפחה. להם שירות המילואים קשה יותר. דווקא המבוגרים פנויים יותר, מלוכדים יותר והם, כאמור, עמוד השדרה של היחידה. אם הם ישוחררו, יחידות שלמות יקרסו. ביחידות רבות – ובעיקר במפקדות של גדודים, של חטיבות, של אוגדות ושל גייסות, אך גם ביחידות נוספות – רוב אנשי המילואים הם בני 35-55. אי-

אפשר להחליפם בצעירים, כיוון שתחומי עיסוקיהם דורשים ניסיון, התמחות והבנה במערכות גדולות. הניסיון הזה נרכש רק במשך שנים ובתפקידים שונים שעושים במהלך הדרך. אומנם גם היום רבים מתנדבים מעבר לגיל ולפטורים שהם זכאים לקבל, אך ברור שאם

נוריד את גיל הפטור ל-35, גם גיל המתנדבים ירד, ואין לי ספק שבמקרה כזה יעמדו מפקדות רבות בפני שוקת שבורה, משום שפשוט לא יוכלו להציב אנשים מתאימים לתפקידי מפתח רבים. מדובר באוכלוסייה של אלפי אנשים שיחסרו למפקדות.

תקציב

קיצוץ באימונים ובתעסוקה מבצעית הנובע מחוסר בתקציב מעמיד אותי כמפקד חטיבה בפני השאלה החשובה: מתי מותר לי – או ליתר דיוק מחויב אני – לומר: היחידה אינה כשירה! עד היום לא סוכמו מדדי כשירות לצבא היבשה, ולכן אני קובע את כשירות יחידתי על-פי ניסיוני, התרשמותי ודעתי. אני קובע שכדי לשמור על כשירות היחידה שלי על אנשיה להיפגש

לפחות פעמיים בשנה לאימון של כשבעה ימים, לפרק תעסוקה מבצעית של 27 יום ועוד שלושה פרקי שירות חד-יומיים למטרות שונות כמו טיפול בימ"ח, אימון ייעודי וכיו"ב. בעבור המפקדים שביחידה שלי אני זקוק עוד לכשבעה ימי שירות בשנה. אני קובע שבפחות מכך אין היחידה כשירה. ממשלת ישראל חייבת להתייחס לכך במלוא הרצינות ולא לפטור את עצמה בכך ש"צה"ל יקבע את סדרי העדיפויות שלו", כיוון שלצה"ל אין גמישות החלטה מהיכן לחסוך במזומנים. כשאין מנוס מקיצוצים, תמיד יהיה זה צבא המילואים שישלם את המחיר.

בט"ש

ההנחה שהמערך הסדיר יחזיק את הבט"ש בסיוע קטן של יחידות מילואים אינה נכונה ולא

תוכל לעמוד במבחן המציאות. היא אינה נכונה, משום שאנו ממשכנים את יכולתו של צה"ל לעתיד בכך שהצבא הסדיר אינו מתאמן ועוסק רק בבט"ש. הפגיעה היא אנושה בעיקר ביחידות השריון, התותחנים, ההנדסה ודומיהן, כיוון שעיקר עיסוקן בבט"ש אינו בתחום מקצועי הצבאי, המיועד להם במלחמה כוללת. גם יחידות החי"ר נפגעות, כיוון שעיסוקן הוא חד-גוני ואינו מאמנם למתארים שלהם יידרשו במלחמה כוללת.

ההנחה הזאת גם אינה עומדת במבחן המציאות, משום שבמציאות הביטחונית הנוכחית איננו מדברים על מצב רגיל, אלא על מצב שאפשר לכנותו "חצי חירום". בשלוש השנים האחרונות היו יחידות מילואים

רבות שגויסו שלא כמתוכנן בצווים חריגים עקב המציאות החריגה – דבר שמוכיח שיש צרכים מודחקים. הנזק שנגרם ליחידות המילואים עקב הגיוסים הלא מתוכננים הוא רב מאוד, גם אם לא ניתן לכמת אותו מבחינה כספית.

המודל המוצע

בראשית המאמר ציינתי שלוש הנחות יסוד:

1. צבא מילואים הוא עיקר מניינו של צה"ל. אי-אפשר בלעדיו במלחמה כוללת וכנראה גם בבט"ש.
2. הכשרת הצבא היא עניין מקצועי ורציני הזקוק למשאבים רבים.
3. האמור לעיל מתייחס למערך הלוחם ותומך הלחימה. לכל מערך השירותים, כמו משפטים, אנשי מחשבים וכו' ניתן למצוא

תחליפים לא צבאיים.

אם הנחות היסוד האלה נכונות ותקפות, הרי אלה

הן המסקנות הנגזרות מהן:

1. יש לאמן את חיילי היחידות הלוחמות ותומכות הלחימה במשך שבעה ימים בשנה. למפקדים יש להוסיף עוד חמישה ימים בשנה.
 2. יחידות המילואים חייבות לבצע תעסוקה מבצעית באזורי הלחימה. יש לכך שתי סיבות: תעסוקה מבצעית מפנה את החיילים הסדירים לאימונים והיא אימון חשוב ליחידה.
 3. יש להקצות עוד שלושה-שבעה ימים בשנה להכנת תוכניות, לביקור בימ"ח ולסיורים בגזרות האופרטיביות.
 4. יש להקצות אימונים למפקדות נוסף על אימוני היחידות.
- המודל הזה אינו עולה בקנה אחד עם מה שנעשה כיום בצבא ובוודאי

שהוא מחייב להכניס שינויים מהותיים במודל המילואים שעליו מדברים באחרונה בצה"ל, ושאמור להיכנס לתוקף בתוך כשנה. צה"ל לא יוכל בכוחות עצמו לגרום לשינוי, כיוון שאת המודל החדש כפה עליו למעשה הדרג המדיני – בעיקר באמצעות קיצוצים תקציביים. אך צה"ל חייב להילחם על האמת שלו, ולצורך זה הוא חייב לקבל סיוע משמעותי מאיתנו, אנשי המילואים.

את המודל החדש כפה על צה"ל
למעשה הדרג המדיני - בעיקר
באמצעות קיצוצים תקציביים. אך
צה"ל חייב להילחם על האמת שלו,
ולצורך זה הוא חייב לקבל סיוע
משמעותי מאיתנו, אנשי המילואים

ההנחה שהמערך הסדיר
יחזיק את הבט"ש בסיוע
קטן של יחידות מילואים
אינה נכונה ולא תוכל
לעמוד במבחן המציאות

